

Taimen ui pian takaisin Saarijärven reitille

Vesistöt: Uusi hanke pyrkii palauttamaan uhanalaisen maakuntakalan koko reitin matkalle.

Jyväskylä
Katri Nieminen

Keski-Suomen maakuntakala järvitaimen on pian palaamassa uuden hankkeen turvin takaisin Saarijärven reitille.

Keski-Suomen ely-keskus on myöntänyt huhtikuussa 38 500 euroa Taimen takaisin Saarijärven reitille -hankkeelle.

Hankkeen puuhamiehinä ovat muun muassa Saarijärven kaupungin ex-ympäristösihteeri **Kalle Laitinen**, Saarijärven reitin kalatalousalueen puheenjohtaja **Jukka Nikkilä** sekä Pelastetaan reittivedet ry:stä **Olavi Niemi** ja **Jaakko Koppinen**. Eläkkeellä olevat miehet kertovat edistäväänsä järviluonnon asiaa vapaaehtoistyönään.

Hanke on tavanomaista kunnianhimoisempi sikäli, että siinä tavoitellaan taimenen palauttamista koko Saarijärven reitille, eikä vain yksittäiselle koski- tai jokialueelle.

– Meidän unelmamme on, että Saarijärven reitin asukkaiden ei tarvitse enää hävetä vesistöään, vaan he voivat olla siitä ylpeitä, Niemi ja Koppinen toteavat.

– Ja toiveissa on, että jokien varrella on pian paljon perhokalastajia, lisää Laitinen.

He uskovat, että puhtaat kalaisat vedet houkuttelevat tulevaisuudessa myös erilaista matkailuyritystoimintaa vesireitin varrelle.

Nyt rahoitusta sai esiselvitys, jolla tehdään koko valuma-alueetta koskeva taimenen elinkierron elvyttämiseen tähtäävä suunnitelma. Myöhemmin hanketta seuraavat mahdolliset erilliset kunnostustoimet.

Esiselvityskin vaatisi kuitenkin vielä toteutuakseen 20 000 omaraahoitusosuuden, sillä ely-keskuksen tuki kattaa vain 70 prosenttia kustannuksista. Miehet toivovatkin keski-suomalaisien yritysten lähtevän sankoin joukoin tukemaan hanketta.

Järvitaimen on Suomessa erittäin uhanalainen, koska sen kutualueet ovat suurimmaksi osaksi kadonneet. Ihminen on ne hävittänyt patoamalla ja perkaamalla kalan kotijokia ja -koskia ja likaamalla vesiä.

Saarijärven reitti tunnettiin vuosisatoja komeista koskistaan ja niissä viihtyvistä taimenista. Nyt taimenta on jäljellä vain joissakin paikoin reittiä, merkittävimmin esimerkiksi Kara-, Pelto-, Kontti- ja Moksinjoki, joissa asuu oma geneettisesti arvokas taimenkanta.

Uuraisten Isojoki on yksi jo aiemmin kunnostetuista koskista. Olavi Niemi (vas.) ja Jaakko Koppinen toivovat taimenen palaavan koko Saarijärven reitille uuden hankkeen myötä.

Isoimmat fyysiset esteet taimenen nousuun Päijänteestä asti ovat Saarijärven reitin kaksi voimalaitospaatoa Leuhunkoskessa ja Hietamalla. Voimalaitoksiin on kuitenkin valmistumassa kalaportaat, Hietamalle jo tänä keväänä ja Leuhunkoskeenkin ensi vuonna.

– Hietaman alapuolella on havaittu vuosittain parveilevan isoja vonkaleita, jotka eivät pääse eteenpäin, Laitinen sanoo.

Kalaportaiden rakentamisen jälkeen kalan nousuun on jäljellä enää pienempiä esteitä, ja niitä nyt yritetään uuden hankkeen voimin kartoittaa.

– Siellä on rumpuja, joiden vesikynnys voi olla jopa puoli metriä. Ongelmana on myös se, että kuivina kesiinä latvapuroista yksinkertaisesti loppui vesi säännöstelyn takia. Myös kutupaikkoja puuttuu, Laitinen luettelee.

Tarkoitus on myös selvittää mahdollisuus erilaisten vettä pidättävien kosteikkojen rakentamiseen. Nämä vähentäisivät samalla humuksen päätymistä veteen.

– Mitä kirkkaampi vesi, sitä paremmin kalakin viihtyy, Laitinen sanoo.

Saarijärven reitti

22 koskea

- Saarijärven vesistöreitti on pituudeltaan 80 kilometriä ja siitä 28 kilometriä on jokia. Reitillä on 22 koskea, joiden pituus on yhteensä 6,7 kilometriä. Niiden pudotusmatka on yhteensä 42 metriä.
- Reitin ylin järvi on Kyyjärvi, josta vedet laskevat useiden jokien ja järvien kautta Kuhnamoon. Muita suuria järvi-altaita ovat Pääjärvi, Saarijärvi, Summasjärvi sekä Pyhäjärvi.
- Reitin vesille on tunnusomaista korkea humuspitoisuus sekä korkeat ravinnepitoisuudet, varsinkin reitin yläosassa.
- Saarijärven reitin vesistöjen ekologinen tila on Keski-Suomen vesistöjen heikoimpia.
- Lähes 40 prosenttia järvi- ja jokeista on luokiteltu ekologisen tilansa perusteella tyydyttävään tai sitä huonompaan tilaan, jokimuodostumista 60 prosenttia.

Veden laadussa pieniä toivon pilkahduksia

Jyväskylä
Katri Nieminen

Saarijärven reitin vesien on arvioitu olevan kunnoltaan Keski-Suomen huonoimpien joukossa. Reitän vesien ekologisessa tilassa on kuitenkin jo havaittavissa pientä kohenemistä.

Saarijärven vesistöjä pilaa- vat pääasiassa maa- ja metsätalous sekä turvetuotanto. Reitän vesien parantamiseksi on ollut viime vuosina jo monia hankkeita, kuten turvetuotannon ja metsätalouden vesiensuojeluun keskittyvä TASO-hanke sekä paraikaa meneillään oleva Freshabit-hanke, joka taas keskittyy metsienhoidon kuormituksen vähentämiseen.

Yli-insinööri **Ansa Seläne** Keski-Suomen ely-keskuksesta kertoo, että vesistöjen tilaa on luokiteltu viimeksi vuosi-

na 2013 ja 2019. Luokittelujen välissä kuuden vesimuodostelman ekologinen tila kohentui ja neljän huonontui.

Tyydyttävästä hyvään tilaan nousivat Tuhmalampi, Kalmarinrinselkä, Sammalinen-Luotojärvi, Muronjoki-Pihlajajoki ja Kiminginjoki. Välttävää tyydyttävään kuntoon on noussut Alanen-järvi.

Hyvästä tyydyttävään luokkaan ovat pudonneet järvistä Iso Lumperoinen ja Valkkuna sekä joista Vihanninjoki-Moksinjoki ja Kortejoki-Iironjoki.

Ekologisen tilan luokittelussa tarkastellaan vesistön biologista tilaa (planktonlevät, pohjaeläimet, kalat, vesikasvit). Lisäksi otetaan huomioon kokonaisravinteet (fosfori ja typpi) sekä joissa pH ja hydrologis-morfologiset (muun muassa säännöstely ja vaellusesteet) tekijät.

TIMO MUSTALAMPI